

Til:
- Justis- og beredskapsdepartementet

Oslo, 26. januar 2021
Ref.: 28/20/AC/ph

Forslag om endringer i smittevernloven (portforbud)

Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har sendt på høring et forslag om endringer i smittevernloven der det foreslås et hjemmelsgrunnlag for portforbud som smitteverntiltak under covid-19-pandemien.

Norsk psykologforening legger til grunn at det foreslås er et tillegg i smittevernloven § 4-3 b *Forbud mot å oppholde seg der allmennheten kan ferdes (portforbud)* som kun skal gjelde situasjonen med covid 19. Vi vurderer forslaget primært i lys av de psykososiale konsekvensene.

Vurdering

Norsk psykologforening er bekymret for konsekvensene av å innføre mulighet for portforbud i tråd med forslaget utredet av departementene.

Begrunnelsen for dette er at de psykososiale konsekvensene av de strenge nedstengningstiltakene iverksatt gjennom eksisterende smittevernlovgivning, er alvorlige for ulike grupper i samfunnet. Dette er dokumentert både av Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumatisk stress, rapporter utarbeidet av barne- og familiemyndighetene med flere. Sosial nedstengning rammer sosialt skjevt, og departementene har selv trukket frem dette i sin utredning:

«Et portforbud om dagen og ettermiddagen vil påføre barn og unge en ekstra belastning da de hindres i utendørs lek og utfoldelse og hindres i vanlig skolegang, med mindre det er gitt nødvendige unntak. Portforbud vil også ramme sosialt skjevt. Husstander med få kvadratmeter pr. medlem får sannsynligvis en tøffere portforbudstid enn husstander med mer plass. I tillegg vil det kunne ha alvorlige konsekvenser for utsatte barn og unge, da de ikke unnslipper skadelig miljø i hjemmet og de heller ikke får tilgang på andre tilbud og tjenester som ellers vil kunne fange opp disse barna og ungdommene. Dette er forhold som understrekes av både Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet. Negative konsekvenser av portforbud må vurderes mot nytten»

I notatet pekes det derfor på at de må åpnes for unntak for ulike sårbare grupper i en evt portforbudssituasjon. Dette er bra, men vi antar at disse unntakene vanskelig kan veie opp for portforbudets negative effekt. Gitt de erfaringene vi allerede har med presumtivt mindre inngripende tiltak, slik som prekær ensomhet, økt forekomst av vold i hjemmene m.v. er det grunn til å unngå portforbud som virkemiddel.

Skulle dette likevel bli aktuelt er det veldig viktig at tjenestetilbud opprettholdes, blant annet gjennom digitale alternativer eller kompensatoriske tiltak for grupper som ikke kan nyttiggjøre seg digitale alternativer.

Vi vil også peke på at en del personer vil være for syke til selv å ta kontakt/be om hjelp, og det er derfor er nødvendig med aktivt oppsøkende tjenester. For noen personer kan også et så inngripende tiltak som portforbud trigge paranoia og mistillit til myndigheter, øke sykdom/vrangforestillinger og samtidig minske sannsynligheten for at de ber om hjelp. Dette må de kommunale tjenestene være særlig oppmerksomme på.

Noen personer vil ikke vil være i stand til å få med seg, forstå eller følge reglene om portforbud, for eksempel på grunn av aktiv rus, psykose, alderdomssvekkelse, nedsatt kognitiv funksjon eller annet. Det kreves derfor at det på forhånd er utarbeidet planer for å sikre at personer med slike utfordringer får nødvendig oppfølging og støtte, ikke straff.

I lys av at samfunnet vårt gjennom det siste året har tatt tilbake kontroll over smitten både nasjonalt og lokalt flere ganger med de tiltakene som den eksisterende smittevernloven åpner for, befolkningens overveiende tilbøyelighet til å følge både anbefalinger og påbud og de ekstreme psykiske og sosiale belastningene noen grupper i befolkningen opplever som følge av nedstengning, fremstår portforbud som en siste utvei som bør unngås.

Det trekkes frem at portforbud vil sende signal til befolkningen om alvoret i situasjonen. De erfaringene vi allerede har fått på befolkningsnivå, og ikke minst fra situasjonen i andre land både i Europa og andre steder, har i stor grad har synliggjort alvoret i situasjonen tydeligere enn da smitten først kom til Norge i 2020. Dette fremstår ikke som en viktig begrunnelse for et så inngripende tiltak som portforbud i samfunnet vårt.

Vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Håkon Skard
President